

Profesní příprava specialistů v oblasti volného času na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

Zuzana Tichá

Abstrakt: Příspěvek stručně informuje o studijních možnostech se zaměřením na oblast volného času na FTK UP v Olomouci. Vychází z teoretických východisek výchovy pro volný čas a ve volném čase. Autorka popisuje pojetí přípravy odborníků na konkrétní vysoké škole.

Klíčová slova: volný čas, výchova, profesní příprava

Abstract: This article briefly informs about studying possibilities for students in the area of leisure time activities at Faculty of Physical Culture. Its content arises from theoretical resources of education for leisure time. Author describes conception of professional training at particular university.

Key words: leisure time, education, professional training

Čas v obecné rovině je pojem, který prostupuje lidský život od okamžiku zrození do okamžiku smrti. Vztahují se k němu všechny osobní, pracovní, společenské i politické události. Času podřizujeme své chování a konání. Přestože vývoj neustále lidem usnadňuje práci a vytváří časový prostor chápaný jako volný čas, žije čím dál více lidí pod neustálým časovým tlakem. Namísto, aby lidé ovládali svůj čas, čas ovládá je a subjektivní pocit chronického nedostatku času je stále intenzivnější.

Co je to tedy volný čas? Všechny definice, resp. charakteristiky volného času, které najdeme v příslušné literatuře, jej vymezují jako časový prostor, kdy jedinec nemusí plnit žádné povinnosti a může se sám rozhodnout, jakým činností se v tomto disponibilním časovém prostoru bude věnovat (Pávková, 1999 a další).

Otázkou volného času se lidstvo zabývalo odpradávná. Již v Platónových „Zákonech“ se objevuje oddělení sféry volného času od sféry práce. Renesance považovala práci za hlavní smysl života, odpočinek byl povolen jen do té míry, aby byl člověk schopen dále pracovat. Protiklad práce a zahálky zdůrazňovala anglická klasická ekonomie. Požadavek volného času najdeme v „Utopii“ T. Mora, podle nějž má člověk pracovat jen 6 hodin denně. Campanella ve „Slunečním státě“ dokonce požaduje jen 4 hodiny práce denně,

zbytek času má člověk trávit studiem, čtením, psaním, rozhovory, procházkami. Marxistické pojetí volného času naznačuje vzájemnou souvislost mezi prací a volným časem. Člověk musí pracovat, aby mohl mít volný čas, ve volném čase musí reprodukovat svou pracovní sílu. Při detailnějším pohledu do historie bychom jistě narazili na další zajímavé názory a různá pojetí volného času.

Jako aktuální problém se volný čas dostává do centra pozornosti ve druhé polovině 20. století. Dynamicky prolíná sféru života a výchovy člověka, zejména u dětí a mládeže. Je důležitou složkou procesu socializace a celkového rozvoje osobnosti mladého člověka. Obsahová náplň volného času dětí mladšího školního věku je ovlivněna především rodiči. Již v tomto věkovém období má dítě nejen určité představy a tendence, ale zejména řadu možností využívat svůj volný čas na základě vlastního rozhodnutí. Pokud není v tomto svém rozhodování pedagogicky ovlivňováno, může dojít k tomu, že dítě bude svůj volný čas trávit nejen neefektivně, ale dokonce nežádoucím způsobem. Proto je dohled dospělých, zejména rodičů, na trávení volného času mladších školních dětí je nezbytný. Někteří rodiče se tuto svou odpovědnost snaží suplovat tím, že dítě přihlásí do mnoha kroužků a věc považují za vyřešenou. Převládá názor, že v kroužku přece s dětmi pracuje školený vedoucí, který ví, jak má s dětmi pracovat. Při tomto svém počínání si rodiče mnohdy ani neuvědomují, že svým dětem vlastně berou veškerý volný čas. Z výchovného i socializačního hlediska by jistě bylo vhodnější, kdyby místo přihlášení dítěte do kroužku přírodovědného, turistického a spousty dalších, rodiče sami podnikali s dětmi společné vycházky, jezdili na hory, společně sportovali apod. Právě v oblasti volného času jde o celkový životní styl rodiny, jehož vliv člověka provází po celý život.

Současná doba je však bohužel charakteristická svým hektickým tempem, důrazem na výkon, úspěšnost a ekonomickou prosperitu. V důsledku této skutečnosti nejen, že děti nemohou trávit volný čas společně s rodiči, ale stále více dospělých neumí svůj disponibilní čas efektivně využít a naplnit. Způsob trávení volného času je do jisté míry určován zájmy a zájmovou činností. Víme, že zájmy jsou ovlivněny věkem, pohlavím, prostředím, sociálními vztahy, výchovným působením a v poslední době rovněž finančními možnostmi.

Správná volba volnočasových aktivit je základem smysluplného trávení volného času. Tato zásada platí pro široké spektrum populace, nejen pro děti a mládež, ale i dospělé jedince bez ohledu na věk, profesi, zdravotní stav či společenské postavení.

Proto se v posledních letech na vysokých školách rozvíjejí studijní obory, které vychovávají kvalifikované odborníky pro oblast volného času. Fakulta tělesné kultury UP má akreditovaný studijní obor Rekreatologie, který je

koncipován buď jako jednooborový magisterský program s délkou studia 5 let v prezenční formě, nebo jako bakalářský program tříletý v kombinované formě. Základní filozofií celého oboru je výchova jedince k činorodému a kultivujícímu trávení volného času tak, aby tento uspokojoval potřeby a představy, které jsou od volnočasových aktivit očekávány. Důraz je kladen na harmonické utváření osobnosti člověka a její rozvoj v oblasti somatické, psychické a psychosociální.

Magisterský program je strukturován do dvou etap. První etapa trvá tři roky a student absolvuje předměty jednak ve společném základě kinantropologickém, jednak oborovém. Získání stanoveného počtu kreditů je podmínkou absolvování postupové zkoušky a poté postupuje student do druhé etapy studia. V průběhu druhé (dvouleté) etapy si student vybírá konkrétní specializaci: Management životního stylu nebo Management sportu a rekreace. V jejich rámci si povinně zapisuje předměty A. Ostatní předměty je možno kombinovat podle zvolené specializace. Studenti se zapisují například do předmětů Metodika vedení akcí, Historie výchovy a rekreace v přírodě, Filozofie přírody, Zahraniční systémy výchovy a rekreace v přírodě, Rekreace a věk, Sociologie, Management sportu, Public relations, Komunikativní dovednosti, Historie tělesné kultury, Testování tělesné zdatnosti v laboratoři, Marketingová analýza. Samozřejmostí je studium cizího jazyka a kurzy pobytu v letní a zimní přírodě. Součástí nabídky předmětů jsou také hudební, výtvarné a pohybové programy. V průběhu studia jsou studenti zapojeni do vědecko-výzkumné činnosti garantujícího pracoviště. Mají tak možnost podílet se na projektech, které se zabývají sledováním problematiky struktury, objemu a obsahu volného času, včetně ověřování účinnosti cíleně sestavovaných programů pro vybrané skupiny populace. Jedním z těchto projektů byl projekt Podpora zdravého životního stylu mládeže pohybovými tělocvičnými aktivitami volného času.

Celé studium je zakončeno státní závěrečnou zkouškou a vydáním magisterského diplomu a osvědčení o zaměření na příslušnou specializaci. Absolventi pak nacházejí uplatnění v zařízeních pro využívání volného času, která fungují v rámci škol, mimoškolních zařízení, výchovných institucí, cestovních kanceláří a pohybových studií. Dovednosti získané v rámci manažerských disciplín mohou uplatnit rovněž v programových a regeneračních centrech, v poradenské činnosti pro sportovní kluby a neziskové organizace. Jako vysokoškolsky připravení odborníci se v praxi zapojují do výchovných a vzdělávacích projektů, kde analyzují, navrhují a realizují programy působící na zlepšení kvality života a změnu životního stylu jednotlivců i celých skupin.

Bakalářské studium je na FTK UP realizováno v kombinované formě. Jde opět o akreditovaný obor Rekreeologie, v jehož rámci si již uchazeči a poten-

ciální studenti volí konkrétní zaměření. V případě bakalářského studia je to Pedagogika volného času a Management volného času. Cílem studia je připravit odborníky na úrovni bakalářského typu studia, kteří se uplatní v oblasti volnočasových center a sportovních klubů v rámci tělovýchovných a jiných organizací. Tomu odpovídá i skladba předmětů, která je koncipována do části teoretické i praktické. V teoretické části jde zejména o zvládnutí biologických základů zdatnosti a pracovní výkonnosti, regenerace, fyziologie zátěže, biomechaniky. Studenti se v rámci studia seznamují s teorií životního stylu, životního a pohybového režimu. Praktická část studia je zaměřena na zvládnutí teorie a adekvátní úrovně dovedností v některých vybraných činnostech, např. herních, plaveckých, lyžařských, úpolových, netradičních a nových sportech a jiných (dle zájmu studenta).

Podle našich zkušeností přichází převážná část uchazečů o kombinovanou formu studia Rekreatologie, tj. zaměření na Pedagogiku volného času a Management volného času, přímo z praxe. Mají tedy již určité praktické zkušenosti, které si doplňují teoretickým studiem, aby svou práci obohatili nejen o nejnovější teoretické poznatky, ale aby zároveň naplnili myšlenku, že výchova pro volný čas, ve volném čase a volným časem je celoživotním procesem učení.

Literatura

PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.

TICHÁ, Z. Profesionální příprava specialistů v oblasti volného času na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. *Pedagogická orientace* 2004, č. 3, s. 102–105. ISSN 1211-4669.

Adresa autorky: Zuzana Tichá, Fakulta tělesné kultury UP, Třída Míru 115, 771 11 Olomouc, ticha@ftknw.upol.cz